PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. štev. 276 - Cena 4.- lire | TRST, četrtek 25. aprila, 1946 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1 - I. Tel. št. 93806 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

Končati je treba s politiko slepomišenja francoskega zunanjega ministrstva glede JK in Trsta. Uvesti moramo politiko skupnega prijateljstva, sodelovanja in zavezništva s Titovo Jugoslavijo, da bo Italija, skupni napadalec, plačala reparacije, da bomo vzpostavili resničen mir v južni Evropi. Naš narodni interes to imperativno zahteva.

Užaljeni obsojamo

Zavezniška vojaška uprava, ki je pokazala z ukrepom o 25. aprilu pristranost v pogledu vprašanja državne pripadnosti Julijske krajine

Stvar, ki bi morala biti vsem sveta

To svojo zahtevo — za katero slehernemu svobodoljubnemu človeku in demokratu v svetu ne bi bilo treba posebnih poudarjanj in podčrtavanj — smo morali že večkrat izneseti, jo poudariti in podčrtati.

Tako jo moramo tudi sedaj, potem ko smo doživeli že toliko bridkih razočaranj, trdno verujoč, da prelite krvi nihče ne more zatajiti. Ukrep gospoda polkovnika Bowmana, s katerim je proglasil 25. april za praznik z vsemi zakonitimi učinki, nas je globoko užalil. Čeprav nima ozemlje, na katerem živimo, ničesar skupnega v sedanjem položaju, kaj šele v času narodno-osvobodilne borbe, z Italijo, so bili raztegnjeni izven tega ozemlja veljavni zakoni tudi na to področje. Čeprav so padle še tolike žrtve po 25. aprilu, čeprav je bilo prelito še toliko krvi, čeprav je osvobodila 1. maja Trst IV. Jugoslovanska armija s sodelovanjem tržaških množic, naj bi se praznoval dan osvoboditve 25. aprila.

Mnogo poizkusov zatajevanja našega krvavega plebiscita smo že doživeli. Toda takega...

S takim početjem — pravi MOS v svojem protestu Zavezniški vojaški upravi — se hoče samovoljno vplivati na določitev meja, kar je v izključni pristojnosti mirovne konference. V takem ukrepu vidimo voljo Zavezniške vojaške uprave, da glede vprašanja pripadnosti Julijske krajine zavzema pristransko stališče».

Vendar naj vedo vsi, kar mi občutimo: s prelito krvjo se ne da barantati. Prelita kri se ne da pripisovati iz različnih namenov nikomur drugemu, kot tistemu, za katerega je bila prelita.

Zato spoštujemo 25. april in ga poveličujemo.

Zahtevamo pa isto — najmanjše zadoščenje — za dan naše osvoboditve!

Pred letom dni, 25. aprila 1945., so svetlemu zgledu partizanskih borcev v gorah severne Italije sledile demokratične množice severne Italije s splošno oboroženo vstajo. Zavezniki so takrat izganjali nacifašiste iz Italije. Nagel in odločen poseg svobodoljubnega ljudstva pa je prisilil nacifašiste k predaji in prinesel osvoboditev.

Zaradi tega je 25. april 1945., gotovo veliki dan v zgodovini ljudstva severne Italije, pozdravilo vse svobodoljubno človeštvo.

Tako smo ga pozdravili tudi mi, Primorci — Slovenci, Italijani in Hrvati, ki smo že 4 leta vztrajali v oboroženi borbi. Pozdravili smo ga kot dan utrditve in okrepitve skupnosti svobodoljubnega človeštva z novimi potoki krvi, prelite v borbi proti sovražnikom svobode in demokracije. Bil je to dan, ki nam je le teh vzrokov še položil moči, da smo še odločneje bili po sovragu. Bil je to dan, ki nam je vlil zaupanje, da bomo imeli na zapadu demokratično sosedo, ki bo kljub fašističnemu zastrupljevanju zadnji dve desetletji doprinašala tudi v bodočnosti z nami in vsem svobodoljubnim človeštvom vse za utrditev demokracije in miru v svetu. Z nadčloveškimi napori smo po tem dnevu še naprej razbijali in preganjali sovraga, ki je takrat v poslednjih krčih strahobito beснel nad našim ljudstvom. Padale so žrtve pri Sv. Soboti, padale so žrtve širom Primorske, padale so žrtve na tržaških ulicah. Padali so borci IV. Armije Jugoslovanske armade in...

1. maja je bil za ceno potokov krvi Trst osvobojen. Osvobodila ga je IV. Armija Jugoslovanske armade s sodelovanjem demokratičnih tržaških množic.

Nihče od nas ne bo nikoli na to pozabil. Nočemo laskanj, nočemo blagodonečih priznanj! Noben borec tega ne zahteva.

Toda terjamo to, kar nam gre, to, kar terja prelita kri!

Nihče od vseh svobodoljubnih ljudi na svetu ne sme, — ker kot tak ne more — iti mimo tega, ne da bi sklonil glavo nad grobovi in pepelom žrtev našega narodnega telesa! Nihče, ki ve, kaj pomeni prelita kri, ne sme teh žrtev zatajiti! Nihče ne sme mimo njih, ne da bi jim izkazal spoštovanje s priznanjem njihovega plebiscita za FLRJ, da ne govorimo o priznanju v najmanjši obliki, — s priznanjem nam, ki smo te žrtve doprinašali in smo na nje ponosni, nam, ki smo bili prav tako vedno pripravljeni, pasti za skupno stvar človeštva, nam, katerim je tako nepopisno vzplala kri v žilah, ko smo se osvobodili.

Protest MOS-a

ZAVEZNIŠKI VOJAŠKI UPRAVI
Gospodu Polkovniku Alfredu C. Bowman-u JAGD
Višjemu častniku za civilne zadeve
v Trstu

Osvobodilni svet za Trst, predstavnik volje tržaških ljudskih množic, izraža največje začudenje nad neumestnostjo ukrepa Zavezniške vojaške uprave, s katero razglaša 25. april za mestni praznik z vsemi zakonitimi učinki. Ta uradna izjava nasprotuje pravnemu in dejanskemu stanju cone A, ki jo imajo zavezniki v zaupni upravi. To ozemlje tvori začasno posebno telo, ki nima nič skupnega z obmejnimi državami, ter se zaradi tega izven tega ozemlja veljavni zakoni ne morejo raztegniti na to področje. To velja predvsem za predpise političnega značaja, ker se s takim početjem hoče samovoljno vplivati na določitev meja, kar je izključni pristojnosti mirovne konference.

Ljudske množice odločno protestirajo, saj se 25. april za to ozemlje ne more smatrati kot dan osvoboditve, ko so še v strašnih zaporih Sv. Sobote in po tržaških ulicah padale žrtve pod udarci fašizma. Osvoboditev je prinesla 1. maja IV. Jugoslovanska armija s sodelovanjem tržaških ljudskih množic, ki se čutijo globoko užaljene zaradi omenjenega ukrepa V Trstu se osvoboditev ne more proslavljati nobenega drugega dne, nego na dan 1. maja.

Zaradi tega Osvobodilni svet za Trst formalno in odločno protestira proti temu ukrepu, v katerem vidi voljo zaupniške uprave zaveznikov, da v pogledu vprašanja pripadnosti tega spornega ozemlja jemlje pristransko stališče, ki povzroča nemir med prebivalstvom in kali javni red v mestu.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Zadar v prvomajskem tekmovanju

Zadar, 24. Tanjug. — Prvomajskega tekmovanja se je udeležilo vse delovno ljudstvo Zadra. Pri tem tekmovanju sodelujejo vsa podjetja in mestne ustanove. S tekmovanjem je Zadar jasno manifestiral enotnost delavcev, kmetov in razumnikov, kakor tudi enotnost Hrvatov in Italijanov.

Ta enotnost je bila še potrjena in ojačena z množičnim delom pri odstranjevanju razvalin in obnovi mesta. To je ena največjih nalog tekmovanja, ker je bilo pristanišče Zadar eno izmed najbolj porušenih mest v vojni.

Na vsakem koraku so razvidna težka razdejanja. Povsod pa se tudi opazijo uspehi obnovitvenega dela. V mesecu marcu so prebivalci Zadra prispevali 50.000 delovnih ur za odstranitev ruševin. Vse tovarne in druga podjetja mesta so znatno povečala svojo proizvodnjo med tekmovanjem.

Kmetje v okolici Zadra so v celoti izvršili spomladanski setveni načrt. Posebno pozornost so posvetili iztrebitvi nepismenosti.

Nedavno je bila na glavnem trgu Zadra otvorjena razstava, ki predoča dosedaj dosežene uspehe v tekmovanju. Razstava je bila organizirana pod geslom «Zgradili bomo še večje in lepše mesto».

Francoski tisk o konferenci zunanjih ministrov v Parizu

TRST JUGOSLAVIJI

Nepošteno pridobljena ozemlja bo morala Italija vrniti zakonitim lastnikom

Pariz, 24. AFP. — *Ves današnji pariški tisk posveča veliko pozornost konferenci štirih zunanjih ministrov v Parizu. Številni listi poudarjajo na vidnem mestu, da bo glavni problem te konference vprašanje mirovne pogodbe z Italijo, zlasti pa vprašanje Trsta in JK.*

O tem objavlja list «Ce Soir» članek Rogerja Bordesa, ki poudarja med drugim: «Kar se tiče miru z Italijo, bo treba najprej določiti reparacije, ki jih bo morala Italija plačati žrtvam fašističnih napadov — leta 1939 na Albanijo, leta 1940 na Francijo in Grčijo, leta 1941 na Jugoslavijo in ZSSR. Nato bo treba odvzeti Italiji orožje, ki ga je tako slabo uporabila. Zdi se, da se bodo velesile gotovo sporazumele glede nujnosti obsežnega zmanjšanja italijanskih oboroženih sil. Vojno mornarico bodo razdelili med zaveznike, in to po načinu, ki ga bo določila konferenca; Francija bo zahtevala del mornarice.

Nepošteno pridobljena ozemlja bo morala Italija vrniti zakonitim lastnikom. Trst in JK, ki sta bila prepuščena Italiji leta 1918 kot cena za njeno sodelovanje v vojni na strani zaveznikov, zahteva danes Jugoslavija, ki je od tam izgnala Nemce l. 1945. Dežela je naseljena z ogromno slovansko večino. Rim pa vztrajno proglaša «italijanstvo Trsta». To je problem, iz katerega bi nekateri radi napravili sredstvo za neslogo med zavezniki, v katerem pa zgodovina, zemljepis, gospodarstvo in preprosta pravičnost zahtevajo rešitev v prilog Jugoslaviji.»

List «Front national» prikazuje med drugim jugoslovansko tezo glede vprašanja Trsta in JK, po kateri bi Trst dobil položaj federalne edinice. List poudarja: «Trst ni samo glavno in naravno izhodišče Jugoslavije, temveč vse srednje Evrope.»

Magnien posveča v «Humanité» članek konferenci 4 zunanjih ministrov v Parizu, v katerem najprej opozarja Francoze pred kampanjo blatenja, provokacij in «pesimizma» nekih listov iz vrst oligarhije ter sokrivcev in ostankov fašizma. Magnien piše nato:

«Se bomo govorili o vseh nerešenih problemih, o katerih se bodo morali zunanji ministri sporazumeti, če hočejo organizirati pravičen in trajen mir.

Danes bi hoteli opozoriti samo na to, da je bilo v Beogradu ustanovljeno društvo za kulturno sodelovanje med Jugoslavijo in Francijo. To je odgovor zavezniške ljudske republike na društvo Francija-Jugoslavija, ki je bilo ustanovljeno v Parizu. Francoski veleposlanik Payard je v svojem govoru na ustanovnem občnem zboru poudaril besede maršala Tita o prijateljstvu in sodelovanju, ki mora družiti naša dva naroda.

Tito je 1. aprila opomnil na težave, ki jih povzročajo nekateri francoski krogi proti temu prijateljstvu in sodelovanju. Toda Tito je dejal, da je trdno prepričan, «da bodo te ovire izginile in da bo med Jugoslavijo in Francijo nastalo popolno sodelovanje. Naše ljudstvo — je dejal maršal Tito — si želi čim tesnejših in čim bolj prijteljskih odnošajev s francoskim ljudstvom.»

Payard je izjavil, da so te besede «naletele na najboljši odmev v najširših množicah francoskega ljudstva, katerih prijateljstvo do Jugoslavije ni nikoli oslabelo.»

To smo vselej trdili: Francosko ljudstvo je solidarno z resnično demokracijo junaškega jugoslovanskega ljudstva, skovano v borbi in z najtežjimi žrtvami. Maurice Thorez je opomnil na to prijateljstvo, ki nas mora vezati z jugoslovanskim ljudstvom in katerega izraz mora biti priznanje, da se mora Trst vrniti v jugoslovansko domovino.

Končati je treba s spletkami banke Mirabaud zaradi borskega rudnika.

Končati je treba s politiko slepomišenja francoskega zunanjega ministrstva glede JK in Trsta. Uvesti moramo politiko skupnega prijateljstva, sodelovanja in zavezništva s Titovo Jugoslavijo, da bo Italija, skupni napadalec, plačala reparacije, da bomo vzpostavili resničen mir v južni Evropi. Naš narodni interes to imperativno zahteva.»

Pogloblјeno prijateljstvo med jugoslovanskimi in albanskim narodom

Razstava narodno-osvobodilne borbe v Tirani

Tirana, 23. — «Tanjugov» dopisnik poroča iz Tirane, da je bila sinoči svečano otvorjena v osrednjem domu armade «Razstava jugoslovanske narodno - osvobodilne borbe». Svečanosti so se udeležili člani albanske vlade, zastopniki narodne skupščine, zastopniki društva za kulturne odnose med Albanijo in Jugoslavijo, člani albanske armade, jugoslovanski poslanik Josip Djerdje ter mnoge odlične civilne in vojaške osebnosti Albanije in Jugoslavije.

Po odigranju albanske in jugoslovanske himne je predsednik društva za albansko-jugoslovanske kulturne stike Ramadan Citak otvoril razstavo. Po otvoritvi razstave je podpolkovnik Ramiz Alia, eden izmed voditeljev albanskih divizij, ki so se borile na jugoslovanskem ozemlju, imel govor, v katerem je dejal med drugim:

«To je ena najvažnejših razstav, ki je bila sploh kdaj otvorjena v Albaniji. Razstava bo spominjala albansko ljudstvo na skupne napore albanskega naroda ob strani narodov sosedne Jugoslavije ter na skupne žrtve, v katerih sta se rodila in razvila iskreno prijateljstvo ter večno bratstvo med obema deželama.

Razstava bo služila ojačenju že tesnih odnosov med albanskim narodom in narodi FLR Jugoslavije».

Potem ko je poudaril veliko in stalno pomoč, ki jo je nudila Albaniji Jugoslavija maršala Tita, je Alia Ramiz nadaljeval: «Za vse zasedene dežele Evrope je bila osvobodilna borba jugoslovanskih narodov simbol junaštva in požrtvovanja. Za Albanijo je bilo to še mnogo več.

Osvobodilna vojna jugoslovanskih narodov je pomenila za Albance poziv k uporu in mobilizaciji za oboroženo revolucijo proti fašističnim zverem ter je bila neposredna pomoč za popolno osvoboditev Albancev od tujega jarma.

Ljudstvo takrat še zasužnjene Evrope se čuti napram narodom Jugoslavije obvezano glede na prispevek jugoslovanskega naroda k skupni zmagi demokracije. Toda balkanski narodi in posebno albanski narod dolgujejo še posebno mnogo za svojo narodno neodvisnost ter za zaščito miru in demokracije.

Albanci so zvezani z jugoslovanskimi narodi s skupaj prelito krvjo v istih strelskih jarkih. Mi smo združeni z jugoslovanskimi narodi s skupnimi cilji ter s skupnimi interesi pri ohranitvi miru.»

Glede same razstave je govornik dejal:

«Znatno število fotografij kaže trpljenje civilnega prebivalstva Jugoslavije pod terorjem nemških in italijanskih fašistov ter nasiljem, ki so ga izvajali vojaki Ante Paveliča, ki še sedaj hodijo prosti po svetu pod zaščito mednarodne reakcije, kakor tudi pod terorjem Mihajlovićevih četnikov.»

Po polkovniku Ramizu Alii je govoril jugoslovanski pooblaščeni minister Jugoslavije Josip Djerdje. Djerdje je poudaril notranji prerod jugoslovanskih narodov pod vodstvom maršala Tita.

«Od takrat», je dejal govornik, «so bili odnosi med balkanskimi narodi postavljeni na trdno osnovo vzajemnega spoštovanja, prijateljstva in bratstva.

V razdobju obnove so jugoslovanski narodi stavili vse svoje sile v službo obnove dežele ter zaščite in okrepitve pravičnega miru in napredka.

Odnosi med FLR Jugoslavijo in Ljudsko republiko Albanijo so redek primer vzajemnega razumevanja ter lahko služijo kot primer mnogim državam, ki se širokoustijo, da so borci za demokracijo in mednaroden sporazum», je zaključil minister Djerdje.

Fašistične bande vpadajo iz videmske province v cono A in z orožjem strahujejo prebivalstvo

Fašistični tisk v naši coni vodi popolnoma svobodno najogabnejšo klevetniško gonjo proti demokratični Jugoslaviji, gonjo, ki prav nič ne zaostaja za obrekovanjem tega tiska na račun Sovjetske zveze pred vojno in za časa vojne in napadi na zapadne zaveznike v času vojne.

Popolnoma svobodno vrši torej ta tisk svojo vojno hujskaško kampanjo in do sedaj še ni bilo primera, da bi odgovorna oblast na našem ozemlju ukrenila karkoli, da bi naredila konec takemu neposrednemu hujskanju reakcionarnega tiska na novo vojno.

Pred dnevi je goriški reakcionarni tednik «Il Lunedì», znan po svojem fašističnem duhu, dobesedno trdil, da so «Titovi agenti» vdrli v videmsko provinco in od tam nasilno odvedli nekatere Benečane. To pisanje se nanaša na dogodkee zadnjih dni v kobariškem okraju in ob meji videmske province.

O teh dogodkih pa je 13. zavezniški korpus moral dati prav zaradi popolnoma izmišljenih in vojnohujskaških poročil reakcionarnega tiska uradni komunike, s katerim uradno zanika, da bi bili na kobariškem področju spopadi med Jugoslovani in med Ameriškimi ali britanskimi četami. «Edina incidenta, o katerih naj bi bili že poročali, sta bila malo važna spopada med policijo in oboroženimi civilisti ob zahodni meji Julijske krajine», pravi uradni komunike 13. korpusa.

Malo važni incidenti?

Vendar tu ne gre za malo važne spopade ob zahodni meji Julijske krajine. Tu gre za ponovne vpade oboroženih fašističnih in ozopovskih tolp iz videmske province v Beneško Slovenijo, prav v bližino Kobarida in Tolmina.

O «malo važnih incidentih», ki naj bi bila mišljena v uradnem komunikeju 13. zavezniškega korpusa, pa naslednje: na številne pritožbe prebivalstva Livka in obmejnih vasi ob videmski provinci se je odpravila civilna policija iz Kobarida dne 18. t. m. na sektor Drenka-Livške Ravne-Topolovo, da ugotovi, koliko so pritožbe prebivalstva zaradi stalnega teroriziranja po oboroženih fasističnih tolpah, ki vpadajo iz onstran zahodne meje, utemeljene». Ob tej priliki je prišlo do incidenta, iz katerega se je razvila prava borba med agenti civilne policije z njenim poveljnikom Francetom Ozebkom na čelu in monarho-ozopovskimi tolpami, ki so pridrle iz Benečije na ozemlje cone A.

Ta incident prekaša vse prejšnje, kajti tokrat so teroristi celo streljali na organe civilne policije in zavezniško vojsko, ki je prišla na mesto, da prepreči ropanje in sečnjo lesa v obmejnem pasu po ozopovcih. Monarho-fašistični banditi so tu začeli obkoljevati policijo.

Po spopadu so si zavezniški oficirji ogledali položaje in zaklone ter mesta, kjer so banditi imeli postavljene svoje mitraljeze. Zavezniški oficir si je beležil tudi to, da so 31. marca isti zlikovci prišli v vas, grozili ljudem s požigom in iz zaklonov streljali na vaščane. Med drugim je Faletič Jožef pripomnil, da se je ljudstvo tega dne začelo zbirati, da se brani samo pred požigom in nasiljem in da na svojo pest prežene nasilneže. Naslednjega dne sta civilna policija in zavezniška vojska, ki sta prispeli iz sovodenjske doline z dvema oklopnima avtomobiloma, izvršili «razstrellament» v obmejnih vaseh videmske province.

Na velikonočni četrtek je 8 oboroženih banditov blizu vasi Topolovo, onkraj zapadne demarkacijske črte, ustavilo Mateliča Antona in njegovo ženo Rozalijo ter ju prisilili, da sta jim sledila v vas, kjer je bilo v neki gostilni zbranih kakih 40 banditov, oboroženih z raznovrstnim orožjem. Po 7 urnem mučenju in žaljenju narodnostnega čuta, ker sta oba sodelovala v narodno - osvobodilnem gibanju, so ju pretepli in zaprli brez hrane čez noč v neko smrdljivo klet.

Naslednjega dne je omenjeni tovariš javil stvar zavezniškemu oficirju, ki se je sam odpravil s 15 možmi v vas. V vasi so našli samo 6 oseb, ki so jih aretirali in odpeljali s seboj. Pri ozopovcu Maholu Jožefu so našli puško mauserco, ki je bila še nabita in je dišala po svežem smodniku.

Po vesteh iz Mašerov je vodja ozopovcev Kukovac Julij dobil iz Št. Petra ob Nadiži navodila, da morajo ponovno zgrabiti za orožje.

Obramba imperialističnih interesov

Kdo daje tem ozopovskim bandam na oni strani zahodne meje Julijske krajine taka navodila? Kdo jim ukazuje, da terorizirajo prebivalstvo, ki je sodelovalo v narodno - osvobodilnem pokretu in se borilo v narodno - osvobodilni vojski Titovih partizanov? Niso mar to oni, ki jim je taka izpoved ljudstva za Jugoslavijo na poti in se v svojem imperializmu poslužujejo za «obrambo italijanstva» te zemlje takih banditskih izpadov?

Ljudstvo v teh krajih dobro pozna te, ves čas fašizma in nemškega gospodstva v teh krajih verne hlapce in zato ne more razumeti, da Zavezniška vojaška uprava ne ukrene ničesar proti tem hujskačem na novo vojno, ki se še danes — eno leto po končani vojni, oborožujejo proti antifašističnemu in miroljubnemu ljudstvu.

To niso «malo važni incidenti», to je kričeč primer oživljanja in vedno odkritejšega nastopanja fašističnih in vojnohujskaških klik. To so kričeči primeri, ki v interesu miru in resnične demokracije zahtevajo odločne ukrepe odgovornih oblasti. Vsako oklevanje in vsako nadaljnje dopuščanje neoviranega terorističnega delovanja teh v obrambo imperialističnih interesov Italije organiziranih fašističnih band, ki imajo svoja središča v videmski provinci, z vsakim novim terorističnim dejanjem veča odgovornost merodajnih činiteljev za morebitne posledice teh izrazito vojnohujskaških manevrov.

Colja Arturo

Odobren program prvomajskih prireditev

Koordinacijski odbor antifašističnih organizacij za proslavo 1. maja sporoča, da je dokončni program, ki ga je odredila in odobrila ZVU, sledeči:

Dne 26. aprila - zvečer, kresovi na hribih okoli mesta.

Dne 27. aprila - slovenska predstava v dvorani Doma pristaniških delavcev, italijanska predstava v dvorani kulturnega krožka «R. Rinaldi».

Dne 28. aprila - ob 11. uri dopoldne godbeni koncert godbe kulturnega krožka «R. Rinaldi» na trgu Unità. Popoldne ob 17. uri množični pevski koncert najboljših slovenskih in italijanskih pevskih zborov v Ljudskem vrtu.

Dne 29. aprila - uprizoritev drame «Annie Christie» od O' Neilla v gledališču Fenice.

Dne 30. aprila - ob mraku baklada po mestu po določenih ulicah. Zvečer bo v gledališču Fenice telovadna akademija.

Dne 1. maja - ob 6. uri budnica po mestu z godbami; ob 6 uri generalna skušnja fizkulturnih skupin na igrišču pri Sv. Soboti; ob 9. uri prvomajska povorka po določenih ulicah proti trgu Unità, kjer bodo slavnostni govori za proslavo 1. maja; ob 15. uri fizkulturni nastop na igrišču pri Sv. Soboti; ob 17. uri veliki množični pevski koncert slovenskih in italijanskih pevskih zborov na igrišču pri Sv. Soboti; zvečer, prireditve na prostem pri igrišču pri Sv. Soboti, na dirkališču Montebella, na trgu Garibaldi, itd.

Varnostni svet in iransko vprašanje

„Vsi poskusi smatrati Iran kot predmet za mešetarjenje bodo obsojeni na neuspeh“

New York, 24. AFP. — Pri otvoritvi seje je predsednik prečital dnevni red, ki obsega: 1. iransko vprašanje; 2. špansko vprašanje in 3. poročilo generalnega tajnika o potrditvi poverilnic vseh delegatov v Varnostnem svetu.

Svet je ta dnevni red enoglasno sprejel. Predsednik je nato opozoril člane Sveta, da je Svet na svoji zadnji seji sklenil, da ne bo pristopil k glasovanju o iranski zadevi, dokler ne bo slišal poročilo izvedencev o pismu generalnega tajnika organizacije Združenih narodov.

Nato je povzel besedo Gromiko, ki je v svojem govoru izrazil obžalovanje zaradi nesporazuma, ki je nastal v odboru izvedencev glede pisma generalnega tajnika, ter poudaril važnost načel pravnih vprašanj, ki jih je preučil Lie. Gromiko je izjavil, da ne more generalni tajnik Varnostnega sveta odvzeti suvereni državi pravice, umakniti svojo pritožbo ter je naglasil, da je nemogoče smatrati, da je iransko vprašanje še na dnevnem redu. Sovjetski delegat je naglasil, da skušajo nekateri člani kršiti Listino samo, da bi lahko ponovno obravnavali takozvano iransko vprašanje. Gromiko je na koncu izjavil, «da so vsi poskusi smatrati Iran kot predmet za mešetarjenje obsojeni na neuspeh.»

Ameriški delegat Stettinius je v svojem govoru opozoril na odločitev sveta, ki je odložil na 10. maj abravnavo iranskega vprašanja. «Ne razumem», je dejal Stettinius, «čemu ni svet ostal pri že določenem postopku o tem vprašanju. Vlada ZDA ne soglaša z zaključkom, da bi bila iranska zadeva stavljena z dnevnega reda.»

Stettinius je nato omenil, da je odbor izvedencev naglasil mnenje večine glede bistva funkcije Varnostnega sveta. Stettinius je izjavil, da ne bodo ZDA podprle resolucije, ki jo je pretekli teden predložil Bonnet v imenu Francije.

Avstralski delegat je dejal, da je mnenja izvedencev, po katerem ima Svet pravico odločiti, ali predstavlja zadeva nevarnost za mir. Svet bi mogel sedaj težko oceniti, če obstaja nevarnost za mir, ker ni prejel nikakega obvestila o raznih sporazumih, podpisanih v Teheranu. Dokler ne bodo prispela potrebna pojasnila, bo glasoval proti predlogu, naj se iransko vprašanje stavi z dnevnega reda.

Sestanek zunanjih ministrov v Parizu

London, 24. VZN — Jutri bodo otvorili v Parizu sestanek zunanjih ministrov.

Menijo, da bodo namestniki zunanjih ministrov imeli nocoj predhoden sestanek.

Byrnes je skupno s senatorjema Connallym in Vandenburghom prispel v Pariz z letalom. Prispelo je že mnogo sovjetskih delegatov. Menijo, da bosta prispela Molotov in Višinski z letalom danes. Bevin bo odpotoval iz Londona jutri v prvih jutranjih urah.

Kot je znano, je glavni namen sestanka sestaviti mirovne pogodbe z Italijo, Madžarsko, Bolgarijo, Rumunijo in Finsko. Poročajo, da je prva na dnevnem redu pogodba z Italijo.

Niso še objavili novega roka za sklicanje mirovne konference, ki bo sledila razgovorom zunanjih ministrov. Prvotni rok je bil 1. maj.

Ratifikacija pogodbe med ZSSR in Mongolsko republiko

Moskva, 24. Tass. — 23. aprila je predsedstvo Vrhovnega sovjeta ZSSR ratificiralo pogodbo o prijateljstvu in vzajemni pomoči med sovjetsko socialistično republiko ter mongolsko ljudsko republiko, ki je bila podpisana v Moskvi 19. februarja 1946.

Neomajne simpatije

češkoslovaškega ljudstva za jugoslovanski Trst

Ljubljana, 24. Tanjug. — Ob svojem obisku v Ljubljani, je češkoslovaški veleposlanik v Jugoslaviji Josef Korbel v razgovoru s predstavniki tiska poudaril, da so bili odnosi med narodi Jugoslavije in Češkoslovaške vedno iskreni in prijateljski.

Čehi in Slovaki so zasledovali borbo jugoslovanskih partizanskih odredov in Jugoslovanske armade z največjo pozornostjo, navdušenjem in spoštovanjem. Ta borba je vzbudila največje občudovanje in dajala vzgled.

V tej vojni — je poudaril veleposlanik Korbel — smo prišli še bolj do zaključka, da smo odvisni drug od drugega, da je naš obstoj medsebojno odvisen, da brez vaše svobode ni mogoča svoboda pri nas in obratno.

Veleposlanik Korbel je nato poudaril pomen obiska maršala Tita v Pragi. Navdušeni sprejem je najboljši dokaz, kako zelo češkoslovaško ljudstvo ljubi Jugoslavijo. Obisk ne bo ostal brez konkretnih rezultatov. V najkrajšem času bo podpisana pogodba o prijateljstvu in medsebojni pomoči. Cilj te pogodbe bo obramba. Ta pogodba bo zavezništvo pred napadom Nemčije ali nemškega zaveznika. Tako bomo dopolnili sporazume, ki jih je ZSSR doslej sklenila s Češkoslovaško, Poljsko in Jugoslavijo, ki jih ima Jugoslavija s Poljsko in ZSSR. Vsekakor bo ta pogodba med Češkoslovaško in Jugoslavijo temeljni kamen v izgradnji miru v tem delu Evrope. Naravno bo njen pomen zelo velik.

Končno je veleposlanik Korbel poudaril, da češkoslovaško ljudstvo zasleduje razvoj tržaškega vprašanja z velikim zanimanjem ter z brezpogojnimi in neomejenimi simpatijami za jugoslovansko stališče. Češkoslovaško ljudstvo si želi, da bi Trst postal jugoslovanski. «Upamo, — je zaključil Korbel — da bodo te skupne želje našega in vašega ljudstva postale resnica.»

Uporniki milanske kaznilnice so se predali

Milano, 24. AFP. — Po zadnjih nemirih je bil včerajšnji dan v milanski glavni jetnišnici precej miren, število žrtev je doslej doseglo 5 mrtvih in 30 ranjenih.

Ozračje v mestu je zelo napeto. Policija je streljala na množico, ki se je zbrala pred delavsko zbornico.

Milan, 24. VZN. — Ob 16. uri so uporniki v kaznilnici San Vittore razobesili belo zastavo in se kmalu nato predali. Kmalu potem so odprli vrata in železne zapahe, ki vodijo v notranja dvorišča kaznilnice. Tedaj so se pojavili uporniki, da bi se predali policijskim silam. Upornike so zaporedoma skrbno preiskali in zbirali na prostoru, ki je pred kaznilnico, od koder so jih na številnih avtomobilih takoj prepeljali v druge zapore.

Med ujetniki, ki so prišli iz kaznilnice, da se predajo, je bil tudi general Archimede Mischi, bivši šef glavnega štaba republikanske vojske.

Stavka v Švici

Ženeva, 24. AFP. — Včeraj se je pričela po vsej Švici splošna stavka gradbenih delavcev.

Prebivalstvo Mandžurije se poslavija od rdečearmejcev

Moskva, 24. - Tass — Dopisnik lista «Krasnaja Zvezda» piše, da se je slovo Rdeče armade, ki zapušča Mandžurijo, spremenilo v manifestacijo iskrenega sovjetsko-kitajskega prijateljstva. Široki sloji kitajskega prebivalstva, predstavniki oblasti in organizacij izražajo v svojih govorih na zborovanjih in sestankih, v pismih in brzojavkah svoja čustva ljubezni in hvaležnosti Rdeči armadi, ki je osvobodila deželo izpod japonske okupacije.

Dne 7. aprila je bilo veliko zborovanje v mestnem parku v Changchunu. Mestni župan je dejal v svojem nagovoru, da je bila Sovjetska zveza v osmih letih vojne kitajskega ljudstva z japonskimi imperialisti prva med velesilami, ki je nudila Kitajcem moralno in materialno pomoč.

Dne 10. aprila je bilo v mestu Kirin zborovanje, s katerega so v imenu prebivalstva poslali pozdravno pismo generalisimu Stalinu,

Tudi v številnih drugih mandžurskih mestih in krajih se vrše podobne manifestacije. Ulice so okrašene s sovjetskimi, kitajskimi in korejskimi zastavami; ob hišah se vijejo venci. Na teh zborovanjih izroča prebivalstvo predstavnikom Rdeče armade darove v znak ljubezni in hvaležnosti.

KRATKE VESTI

BEYRUTH. — Sirijske oblasti so izgnale superiora misije dominikanskega reda v Siriji, ki je belgijske narodnosti in uradni predstavnik papeške delegacije za Srednji vzhod.

VARŠAVA. Marcel Paul, francoski minister za industrijsko proizvodnjo, ki se mudi na obisku v Varšavi, je izrazil zadovoljstvo zaradi prijaznega sprejema, ki so mu ga pripravile poljske oblasti. Paul je dobil obljubo, da bodo Poljaki storili vse, da bodo presežki premoga na razpolago Franciji.

LONDON. Posebni odposlanec predsednika Trumana general Marshall se je sestal v Čung Kingu z generalisimom Čangkajškom in voditeljem komunistov, generalom Cheu in Laijem.

UMESTEN PREDLOG

MOS za Trst ZVU za takojšno, že obljubljeno ustanovitev posebnega vojaškega sodišča in začasno ukinitev zapore prekoračenja demarkacijske črte

Mestni osvobodilni svet za Trst je poslal 18. IV. t. l. Zavezniški vojaški upravi v roke gospoda polkovnika Alfreda C. Bowmana, JAGD, višjega častnika za civilne zadeve pismo, v katerem omenja pritožbe meščanov zaradi osebnih izkaznic, čemur je dala povod kontrola kretanja oseb v Julijski krajini, počenši od 7. aprila t. l.

Pismo ima sledečo vsebino:

Kontrola kretanja je v zvezi z osebnimi izkaznicami, katere je Z. V. U. izdala meščanom na podlagi ukaza štev. 14 z dne 10. septembra 1945, ki temelji na devinskih dogovorih, sklenjenih med najvišjim poveljstvom Zavezniških vojaških sil in poveljstvom Jugoslovanske armade.

Samo osebe, ki imajo osebne izkaznice tipa štev. 1, se lahko nemoteno gibajo med cono «A» in cono «B» Julijske krajine, medtem ko osebe, ki imajo osebne izkaznice tipa štev. 2 in 3 ter registracijska potrdila, ne smejo prekoračiti demarkacijske črte brez posebnega dovoljenja Zavezniške policije.

Nepravilnosti pri izdaji legitimacij

Nam je znano, da bi mnogo ljudi, kateri nimajo osebnih izkaznic tipa štev. 1, imeli pravico dobiti take izkaznice namesto drugih, ki niso toliko vredne, če bi za to poklicani zavezniški organi z večjo širokogrudnostjo ter upoštevanjem posebnih prilik in potreb prebivalstva Julijske krajine uveljavljali osnovne določbe devinskih dogovorov ter ukaza štev. 14. Ta zakonita določila so — kakor vsako človeško delo — nepopolna in ne morejo objeti formalno vseh življenjskih primerov, vsled česar dado povoda za različne razlage in uporabo po izvršnih organih in s tem za krivice in predsodke na škodo interesiranega prebivalstva.

Ukrep o „upravičeni odsotnosti 7 let"...

Zaradi tega ste tudi Vi, g. polkovnik, upoštevajoč te nepopolnosti in ravnajoč se po čustvu umestnosti in namerah pravičnosti, s katerimi so bila brez dvoma prežeta osnovna zakonita določila, skušali večkrat zamašiti vrzeli formalnih zakonitih določil.

Najprej ste hoteli, g. polkovnik, s posebnimi internimi navodili odrediti rok, ki je predpisoval za osebno izkaznico štev. 1 bivanje pred 1. majem 1945 na ta način, da ste raztegnili upravičeno odsotnost na zadnjih 7 let t. j. do pričetka zadnje svetovne vojne. Pravilno ste smatrali, g. polkovnik, odsotnost 7. let vsled vojnih dogodkov za upravičeno.

... in o „dodatni razširitvi"

Pozneje ste g. polkovnik, spremenili, da se ima ta prisilna odsotnost 7 let še razširiti, pravilno upoštevajoč, da se je moralo zelo veliko ljudi izseliti še pred zadnjimi 7. leti vsled višje sile, političnega fašističnega in prefašističnega zatiranja, in da so se te osebe vrnile v domovino, kakor hitro so bile odstranjene zapreke, zaradi katerih so se bile morale izseliti. Zato ste Vi, g. polkovnik že na tiskovni konferenci dne 12. novembra 1945., izdali tozadevna navodila svojim podrejenim izvršnim organom. Toda ta Vaša navodila, g. polkovnik, so se žal upoštevala le v majhni meri po Vaših podrejenih izvršnih organih.

Dana obljuba naj bo končno izvedena!

Ko je končno Vaš urad za izdajanje novih osebnih izkaznic zaključil svoje delo v soboto dne 15. decembra 1945., je Vaše uradno glasilo «Glas zaveznikov» naznanilo dva dni nato, to je 17. decembra 1945., da bo v kratkem ustanovljeno posebno Vojaško zavezniško sodišče, ki naj bi začelo v kratkem reševati sporne primere osebnih izkaznic in popravljati storjene napake in z njimi povzročene nevšečnosti.

Vendar pa še danes, po štirih mesecih tega Vašega naznanila, to sodišče ni ustanovljeno, a zapora prekoračenja demarkacijske črte je začela že 7. aprila t. l.

Zaradi tega si dovoljuje podpisani Osvobodilni svet za Trst, kot zvest in pristen tolmač potreb tržaškega prebivalstva, od katerega je bil izvoljen, predložiti Vam, g. polkovnik, naslednji

predlog:

1. naj se ustanovi takoj zgoraj omenjeno posebno vojaško zavezniško sodišče za reševanje spornih primerov osebnih izkaznic;

2. naj se odloči zapora prekoračenja demarkacijske črte za dobo poslovanja omenjenega sodišča.

MOS ZAHTEVA POJASNILA

Z grožnjami priganjajo v italijansko vojsko

Istega dne kot zgoraj navedeno pismo Zavezniški vojaški upravi je MOS za Trst poslal na isti naslov pismo, v katerem obravnava zadevo Urada za službo osebnega skrbstva M.M. in družin, v Trstu, ul. Cadorna štev. 11, III.

Pismo ima sledečo vsebino:

Pristojni urad tega Osvobodilnega sveta je bil vprašan od prizadete stranke, kako naj se obnaša v sicer osebni zadevi, katera je po mnenju tega Osvobodilnega sveta važna za javnost, vsled česar si dovoljuje podpisani predložiti zadevo v vednost:

Urad v ulici Cadorna, kakor zgoraj označen, vabi Tržačane, kateri so zapustili vojaško službo v italijanski kraljevini s posebnimi tiskanimi dopisnicami in z besedilom «zaradi sporočil, ki se Vas tičejo», zato da jih napoti, najprej zlepa, potem z grožnjo zapornega povelja od Zavezniške policije, da bi nastopili zopet vojaško službo v Italiji.

Naprošam Vas g. polkovnik, da bi se zanimali za ta primer in da bi vljudno sporočili, ali je navedeni urad zakonit organ s pravico do gori omenjenega delokroga ali ne.

PROSLAVA 1. MAJA

Važna sporočila

Pododbori antifašističnih organizacij za proslavo 1. maja naj se sestanejo v določenih društv. prostorih vsak dan ob 20.30.

Telovadni učitelji fizkulturnih skupin naj dado vsem mladincem in mladinkam, ki se bodo udeležili fizkulturnega nastopa, točna navodila glede oblek za fizkulturni nastop.

Praktična navodila glede oblek

Mladinci: rdeče hlačke, bele majce brez rokavov, bele copate.

Mladinke: svetlomodro krilo, bela bluza s kratkimi rokavi in ovratnikom, bele copate.

Pionirji: oranžne hlačke, bele copate.

Pionirke: svetlozelena krila, bele bluze s kratkimi rokavi in ovratnikom, bele copate.

Za krila in hlačke bodo vsi telovadci in telovadke dobili krojne risbe. Bele copate bodo izdelali doma iz navadnega belega blaga s čim cenejšimi sredstvi samo za to priliko.

Razpis štafetnih tekov

Zveza društev za telesno vzgojo za Primorje in Trst razpisuje naslednje štafetne teke, ki se bodo izvršili na 1. telovadnem zletu Julijske krajine za prvenstvo zleta:

1) mladini: 4×100 metrov in švedska štafeta (800×400×200×100 metrov);

2) mladinke: 4×60 metrov.

Štafete tečejo po mednarodnih predpisih o lahki atletiki.

Telovadne skupine naj se prijavijo zvezi društev za telesno vzgojo do 15. t. m., ulica Fabio Filzi 10.

Spored koncerta

pevskih zborov, ki bo v nedeljo 28. aprila t. l. v Ljudskem vrtu v Trstu ob 17. uri.

1) Bazzicotti: «Lovec», Veneziani: «Jutro» — izvaja moški zbor K. K. «Tommasi» iz Trsta.

2) G. Verdi: «Razbojniki», Seghizzi: «Kakšne vijolice» — izvaja pevski zbor «G. Verdi» iz Ronki.

3) «Na morje in vihar» ruska narodna, Fr. Venturini: «Zdravica» — izvaja pevski zbor iz Boljunca.

4) Occini: «Napitnica», Mercadante: «Banditi» — izvaja pevski zbor K. K. «Pisoni» iz Trsta.

5) Flajsman: «Triglav», ruska narodna «Pesem telovadcev» — izvaja mladinski pevski zbor «Veseli slavček» iz Proseka-Kontovela.

6) Mokranjac: VIII šopek srbskih narodnih pesmi, Adamič: «Kresovale tri devojke» — izvaja pevski zbor Prosv. društva «Cankar» iz Trsta.

7) Thermignon: «Napitnica», Seghizzi: «Rožnata lica» — izvaja zbor «SUOII» iz Tržiča.

8) Vrabec: «Slovenska pesem», F. Marolt: «Iz daleke zemlje» — izvaja pevski zbor Glasbenega društva iz Gorice.

9) Zardini: «Po Stajersko», G. Verdi: Zbor iz opere «Ernani» — izvaja pevski zbor iz Gradiške.

10) L. Pacini: «Pesem ujetnikov», I. Zajc: «Slava delu» — izvaja2 pevski zbor «G. Rota» iz Trsta.

GENERAL ESPOSITO IN PAJDAŠI PRED SODNIKI

Včeraj se je pričel proces-zagovor generala Esposita, ki imenuje svoje zločinsko delo obrambo italijanstva Trsta

Včeraj zjutraj se je pričela pred izrednim porotnim sodiščem v Trstu razprava proti generalu Espositu in drugim 11 obtožencem. Obtožnica jim očita, da so sodelovali z Nemci, ovajali SS-ovcem italijanske oficirje in vojake ter podobno.

Po prisegi ljudskih sodnikov je sledil poziv 92 obtežilnih in 43 razbremenilnih prič.

Vsi obtoženci so elegantno oblečeni, dobro rejeni, nihče ne bi mogel po zunanjosti soditi, da so pripomniki. General Esposito in polkovnik Pirillo nosita v gumbnicah celo zlato in srebrno medaljo.

Po pozivu prič je odvetnik Pollucci zahteval, da se odloži razprava proti Salvu, ker je ujetnik v Jugoslaviji in spada torej pod pristojnost vojaškega sodišča. Javni tožilec odvetnik Piccoli je to zahtevo sprejel. Končno je javni tožilec predlagal, naj se začasno umakne obtožba proti generalu Espositu glede izdajstva, ker bo šele posebna komisija vojaških izvedencev odločala o tem, ali je general Esposito prekršil člen 51 vojaškega zakonika, ki govori o izdajstvu.

„Ščitil" sem prebivalstvo

Na popoldanski razpravi se je kot prvi obtoženec zagovarjal general Esposito, poveljnik teritorialne zaščite. Obtožen je, da je ustanovil v Trstu republikansko vojsko in povzročil aretacijo oficirjev, ki so kasneje umrli v nemških koncentracijskih taboriščih. Obtoženec nosi elegantno svetlosivo obleko in samozavestno ter zadovoljno gleda okoli sebe. Trdi, da je bil 9. septembra 1943 le komandant mesta Trst, da je celo ukazal streljati na Nemce in da je odgovarjal samo za javni red in varnost, ne pa za obrambo mesta. Sklicuje se na veliko zmešnjavo in trdi, da je s svojim ravnanjem mnogo koristil mestu. Z zanosom se sprašuje, kaj bi se zgodilo v Trstu, če bi nekateri «prenapeteži», ki so se zbrali v Rojanu, streljali na Nemce. Pravi, da se je med tem italijanska vojska popolnoma razkrojila, Nemci pa so zavzeli v mestu razne postojanke. Zato je skupno z drugimi oficirji ustanovil poveljstvo, da bi se okoli njega zbirali razkropljeni vojaki in da bi jim nudil pomoč. Pri tem je tudi hotel «ščititi» prebivalstvo, «tolažiti matere» in podobno. Vse to je delal iz človečanskih nagibov in iz globoke moralne zavesti. Dejal je, da je prvi pogoj vsega «red in mir» in da mu mora biti prebivalstvo le hvaležno za vse, kar je zanj storil. Nemci so kasneje priznali delovanje njegove skupine. Pri tem seveda ni pozabil povedati, da je bil njegov glavni nagib zaščititi italijanstvo, ker je vedel za nemške aneksijske namere. Nato je govoril o razglasu, objavljenem 18. oktobra 1943, v katerem je pozval vojake naj se javijo. Ta razglas je določeval vključitev v nemške edinice ali pa v oddelke za borbo proti partizanom. Kdor pa se ne bi javil, tega bi smatrali za partizana. General pravi, da je vztrajal na tem, da bi se vojaki in oficirji priglasili k protipartizanskim oddelkom zato, da bi jih ob prvi priložnosti poslal domov. Prijavilo se je nekaj tisoč vojakov in oficirjev. Obtoženec pri tem z velikim zadoščenjem ugotavlja, da je s tem početjem rešil svojo vojaško čast, rešil mnogo družin, dajal podpore, organiziral oficirsko menzo itd. Torej pravi dobrotnik človeštva, ki je obvaroval mesto pred najhujšim. Kasneje sta ga Graziani in Gambara pozvala v Rim, da bi ga imenovala za poveljnika pokrajinske komande. Branil se je, toda Graziani mu je dejal: «Sprejmi, ker ljubiš domovino!» General Esposito se je še vedno branil, napar je Graziani vzkliknil: «Prosim te, sprejmi to mesto, saj veš, koliko smo že storili za Trst in Julijsko krajino!»

Ko se je vrnil v Trst, je bil general Gambara že izdal ukaz, naj se ustanovi republikanska vojska. Nato je general Esposito objavil razglas, s katerim je pozval meščanstvo pod orožje, Rainer pa se je temu upri in dejal, naj bo poklic pod orožje prostovoljen. Obtoženec pravi, da se je tu začela njegova «tragedija». Nemci so namreč hoteli odstraniti z vodilnih mest vse Italijane in doseči, da bi jih prebivalstvo zasovražilo. Zato so preklicali njegov vpoklic pod orožje. Nemci so se namreč bali «sovražnikove propagande». Pri tem je zopet poudaril, da je imel le človekoljubne namene. Hotel je le pomagati brezposelnim italijanskim vojakom, ki niso imeli od doma nobene pomoči. Mnogi so bili namreč iz krajev okup.... (tu je prekinil besedo in nadaljeval).... osvobojene Italije. Iz njegovih izvajanj bi morali sklepati, da je Graziani velik patriot in da je ukazal ustanoviti v Trstu republikansko vojsko samo zato, da bi prekrižal načrte Nemcev.

„Kaj bi se zgodilo, če bi mene ne bilo?"

Maja 1944 je dobil od Grazianija okrožnico, ki je določevala prisego oficirjev. Sel je h gauleiterju vprašat za dovoljenje. Rainer se je temu upiral in do prisege sploh ni prišlo.

Nato je govoril o aretacijah raznih oficirjev in trdil, da jih je skušal čim več rešiti. Zato je mnogokrat posredoval in Nemci so marsikoga izpustili. Svoj zagovor je končal z zanešenimi besedami: «Izvršil sem svojo vojaško in državljansko dolžnost, služil sem 45 let domovini, bil sem trikrat ranjen. Vprašam vas, kaj bi se zgodilo ako bi prepustil mesto popolnoma na milost in nemilost Nemcem, ki so bili besni zaradi povzročene žalitve. Zadnji tragični dogodki nam to jasno prikazujejo».

Nato ga je javni tožilec vprašal, ali je sploh poslal Nemcem kakšen seznam oficirjev, ki niso hoteli pobeči ali pa pristopiti k fašistični republikanski vojski. Ko je obtoženec to zanikal, mu je tožilec dokazal, da je poslal Nemcem več takih seznamov. Predsednik ga je nato vprašal, ali je vedel, da je podpisal Mussolini 25. julija demisijo in se postavil na razpolago Badoglju, da Mussolinijeva vlada kasneje ni bila več zakonita in torej ni mogla nikogar razrešiti prisege. Obtoženec pravi, da o tem ni nikoli razmišljal. Ko ga je predsednik vprašal, zakaj so se njegovi vojaki vežbali, če je imelo njegovo poveljstvo le podporne namene, je obtoženec dejal, da je to čisto druga zadeva. Poklical ga je namreč k sebi prefekt Coceani in skupno s Sambom so sklenili, da bodo vežbali vojaka za vsak primer, ki bi utegnil nastopiti za časa medvladja, ko bi se Nemci umaknili, to je, skrbeli bi za «javni red».

Ko je predsednik pripomnil, da vojska v tem pogledu ni izvršila svoje dolžnosti, je obtoženec dejal, da to ni po njegovi krivdi, ker CLN bi bil moral poslati k njemu svojega zastopnika. Smatrali so ga pa za preveč kompromitiranega in zato bi se moral odstraniti. Obtoženec si je celo upal trditi, da je rešil pristanišče, ko je interveniral pri nemškem poveljniku. Na predsednikovo trditev, da obtoženec ni bil le filofašist, ampak tudi filonacist, mu je odgovoril: «Bil sem samo vojak».

Značilno je tudi pri tem obtožencu, da se prav nič ne kesa, ampak celo poveličuje vse svoje delovanje. Zdi se, da se sploh ne zavedaja, da svoje krivde, in da je do kraja izvršil svojo dolžnost. Pri tem pa seveda ne pozabi sklicevati na dejstvo, da je branil italijanstvo Trsta, da je delal le v korist mestnega prebivalstva in da je rešil mesto pred večjim zlom.

Razprava se je prekinila in se bo nadaljevala v petek ob 9. uri dopoldne.

OD TRIGLAVA DO JADRANA

Proslava in koncert ob V. obletnici OF v Gorici

Dne 27. aprila ob 8. uri zvečer bo svečana proslava petletnice OF v dvorani Ljudskega doma v Gorici.

V nedeljo 28. aprila ob 4. uri popoldne priredijo v proslavo tega dne goriški pevski zbori in zbor iz Krmina v okviru SIAU v gledališču Verdi koncert partizanskih in domoljubnih pesmi.

Goriško ljudstvo bo s tema prireditvama dostojno počastilo zgodovinski pomen dneva ustanovitve OF.

Vstopnice za koncert se bodo prodajale v predprodaji v čitalnici na Travniku.

Pevski zbori iz komenskega in koprškega okraja

Vsi pevski zbori iz komenskega okraja, in sicer: iz Komna, Skrbine, Gorjanskega, Pliskovice, Kobjeglave, Stanjela, Kobdila, Rihenberka in Preserja so naprošeni, da pridejo k pevski vaji, ki bo v panedeljek dne 29. aprila ob 16. uri v Prosvetnem domu v Komnu zaradi nastopa pri proslavi 1. maja. Zborovodja tov. Milan Pertot.

Za Koprski okraj, in sicer za vasi: Vanganel, Dekani, Pobegi, Cezarji, Sv. Anton, Bertoki, Osp, Kubed, Skofije, Truške, Loka, Sočerga, Kostabona, Nova vas, Marezige, Šmarje in Plavje bo pevska vaja prihodnjo nedeljo dne 28. aprila ob 10 uri dopoldne v Kopru (S. Chiara). Zborovodja tov. Ubald Vrabec. Pridite vsi in točno!

Obletnica smrti Lojzeta Samca

Pred letom dni je umrl v koncentracijskem taborišču v Dachau znani tržaški Slovenec tov. Lojze Samec. Pokojnik je bil znan posebno v pevskih krogih, v katerih se je udeleževal že od mladih let. Dolgo časa je sodeloval pri pevskem društvu «Kolo», kateremu je več let predsedaval. Miroval ni niti po razpustu društev 1927. leta. Pristopil je k šentjakobski skupini pevcev, iz katere se je v poznejših letih razvil današnji šentjakobski pevski zbor. Tudi v tem društvu, ki je delovalo skozi vso dobo fašističnega zatiranja, je bil vedno na vodilnem mestu. Bil je požrtvovalen, skromen in priljubljen. Že ob pričetku osvobodilne vojne je vstopil v vrste gibanja, iz katerih so ga iztrgale zločinske roke SS-ovcev in fašistov. Januarja meseca 1945., na dan devetinpedeset letnice njegovega rojstva so ga odpeljali v zapore Coroneo in nato v zloglasni Dachau. Umrl je zaradi bolezni in prestanega trpljenja, ko so se pričele trgati verige tisočletnega suženjstva. Vzorni slovenski borec, ki je 20. aprila 1945 za vedno zatisnil oči, bo ostal vedno v našem spomin.

Za pomoč najmlajšim

V zavesti, da je treba našim najmlajšim nuditi največjo pomoč, so člani kulturnega krožka «M. Kraljič» pokrenili akcijo, da bi organizirali poletno kolonijo z zdravniškim in terapevtičnim nadzorstvom. Ker pa je zato potreben denarni fond, so sklenili, da bodo po svojih močeh prispevali s prostovoljnimi prispevki. Po kratki diskusiji o tem vprašanju, je direktivni svet kulturnega krožka «M. Kraljič» podaril 10.000 lir v ta namen. Vsi drugi kulturni krožki mesta, ki bi želeli sodelovati v tej akciji za pomoč našim najmlajšim, se lahko obrnejo na vodstvo omenjenega kulturnega krožka, Dom pristaniških delavcev, trg Duca degli Abruzzi 3, I.

Trst

Na razpis Slovenske prosvetne zveze za Primorje in Trst za najboljšo otroško igro se je odzvalo devet avtorjev s svojimi prispevki. Dela, poslana po določenem roku, so bila izključena iz tekmovanja. Komisija je pregledala ostale igre ter na podlagi stavljenih pogojev priznala drugo nagrado v znesku 3.000 lir pravljični igri «Hrustač» v enem dejanju. Prva nagrada ni bila podeljena nobenemu avtorju, ker niti ena igra ni izpolnila vseh pogojev razpisa. Pozivamo vse avtorje, ki žele, da jim poslane prispevke vrnejo, da javijo svoj točen naslov pisarni Slovenske prosvetne zveze, ulica Carducci 6, III., soba 4. Če se avtorji nenagrajenih iger do 31. maja ne javijo, bomo smatrali, da prepuščajo svoje delo v našo uporabo.

Št. Peter ob Soči

Preteklo nedeljo so v Št. Petru ob Soči otvorili sedež Zveze primorskih partizanov. Na to slovesnost so vse okoliške vasice poslale svoje zastopnike. Otvoritvi je prisostvovalo nad 1.500 ljudi. Ob tej priliki so zbranemu občinstvu spregovorili tov. Zanolla za Zvezo primorskih partizanov za tržiški okraj, tov. Ennio za pokrajinski odbor Zveze primorskih partizanov in tov. Ario, zastopnik SIAU za tržiški okraj. Po govorih se je razvil sprevod, na čelu katerega so partizani nosili jugoslovansko, italijansko in slovensko zastavo z rdečo zvezdo. Sprevod se je ustavil na trgu pred spominsko ploščo z imeni padlih borcev za svobodo, kjer so položili lep venec. Po nagovoru tov. Zanolle, ki se je spomnil padlih junakov, je sprevod krenil pred sedež, kjer so se ljudje razšli. Italijanski in slovenski tovariši so zelo ponosni, da ima tudi Št. Peter ob Soči svoj sedež partizanov.

Postojna

Pred tedni se je v Postojni zaključil večerni tečaj za slovenski jezik, ki je pričel 7. januarja t. l. Namenjen je bil onim, ki so obiskovali samo italijanske šole in so sedaj zaposleni po pisarnah in drugod. Tečaj se je vršil v večernih urah trikrat tedensko po dve uri. Poučevali so učitelji postojnske osnovne šole. Pouk je bil predvsem praktičen. Glavni predmet je bila slovenščina. Poučevali so o slovenskih pesnikih in pisateljih ter njihovemu delu. Poleg tega so poučevali tudi starejšo zgodovino, zgodovino obeh svetovnih vojn, podrobno pa razvoj osvobodilne fronte in borbe ter njene pridobitve. Pri zemljepisju so podali splošen pregled Jugoslavije. Vadili so tudi narodne in partizanske pesmi. Ob koncu tečaja so bili izpiti. Vsak tečajnik, ki je dobro opravil izpit, je dobil spričevalo. Najboljše tečajnike in tečajnice so nagradili z leposlovnimi knjigami. Tečajniki in tečajnice so ob koncu tečaja zbrali 1.080 lir prostovoljnih prispevkov v fond za pomoč revnim otrokom osnovne šole v Postojni.

TRST

Poziv Prosvetne zveze

Ker se bo vršila v nedeljo 28. t. m. po vseh okrajih glavna vaja telovadcev za množični telovadni nastop 1. maja, poziva Slovenska prosvetna zveza za Primorje in Trst vsa društva, naj ta dan ne prirejajo nobenih prireditev, tako da bo mogla pri vaji sodelovati prav vsa mladina.

Enotni sindikati

Obvestilo. Vse referente za tisk in propagando pri direktivnih svetih vseh skupin in pri tovarniških odborih vabimo na zborovanje, ki bo jutri 26. t. m. ob 19. uri v ulici Imbriani 5. Na dnevnem redu je diskusija o sindikalnih vprašanjih največje važnosti.

Sindikat kulturnih delavcev. Sindikat kulturnih delavcev javlja, da sta razpisani 2 mesti rednih profesorjev za diplomirane v fiziki in matematiki ozir. knjigovodstvu. Za pojasnila se obrnite v ulici Imbriani 5-I., soba št. 10.

Sindikat gradbene stroke. Vse poverjenike in tovarniške odbore štev. razne referente vabimo jutri 26. t. m. ob 18. uri v ulico Imbriani 5-I., soba št. 7. Naj nihče ne manjka.

Prosvetno društvo „Škorklja"

proslavlja 26. t. m. ob 20. uri obletnico ustanovitve osvobodilne fronte.

Šentjakobsko prosvetno društvo „Ivan Cankar"

V četrtek 25. t. m. ob 20. uri vabimo vse člane na važen sestanek s predavanjem, recitacijami in pevskimi točkami, ki bo v prostorih «R. Rinaldi», ul. Caprin 7-I.

Kulturni krožek „M. Kraljič"

Danes ob 20. uri bo v prostorih krožka profesor Schmidichen predaval o «Ciljih delavskega razreda».

SIAU Skorklja

Danes ob 20. uri važno predavanje, na katero vabimo vse člane. Predavanje bo v prostorih v Vicolo dell'Ospedale Militare 23.

Brzojavke ponoči

Od 18. t. m. dalje bo centralni telegrafski urad v Trstu sprejemal tudi brzojavke ponoči. V nočnih urah bo vhod v poslopje odprt na vogalu ulica Milano — trg Vittorio Veneto.

RADIO

ČETRTEK, 25. APRIL

17. prenos iz Vidma; 18. ženska ura; 18.30 koncert pianista Ideus Eothy; 19. pevski koncert sopranistke Pavle Potrata (slov.); 19.15 pouk slovenščine; 19.30 vaški sekstet (slov.); 20. poročila v slovenščini; 20.30 uganke po radiu; 20.50 predavanje; 21. igra; nato lahka glasba; 23.15 zadnje vesti v slovenščini; 23.25 nočno zabavišče.

Maraspin obsojen na smrt

Corollo na 24 let ječe

Od nadaljnjih prič, ki so bile na včerajšnji razpravi proti Maraspinu in Carollu zaslišane, je bila najvažnejša Cattaruzzi Giuseppina, mati koprske žrtve. Pripovedovala je, kako so ji aretirali hčerko in ko se je zanjo zavzela pri seniorju Carollu, jo je dva dni pozneje Maraspin aretiral in po Carollovi odredbi zadržal v zaporu. Pri zaslišavanju jo je Maraspin oklofutal. Potem so jo predali Namcem, da bi jo internirali v Nemčiji. Maraspin ji je pri zaslišavanju govoril, da je ubil že 180 ljudi in da je njena hčerka zdržala tridnevno mučenje na zaslišavanju. Ob povratku je ga, Cattaruzzi zvedela, da je njena hčerka izginila brez sledu. Ob splošni ginjenosti občinstva je rotila zločinca Maraspina, naj ji vsaj pove, kako je končala.

Razburjenje je povzročilo tudi pripovedovanje priče Casali Marije, katero so obesili na kolec golo, ko kar ji je Maraspin grozil. Ne upa se groženj ponoviti. Mnogo je bilo še drugih prič, ki so opisale zločine obtožencev.

Nato je povzel besedo tožilec Ghersa, ki je po daljšem govoru zahteval za Maraspina smrtno kazen z ustrelitvijo v hrbet, za Carolla pa 30 let zapora.

Branilec Carolla Ernani Bologna je za svojega varovanca nato predlagal oprostitev, odvetnika Kasla in Annoscia pa sta si prizadevala, da rešita Maraspina smrtne kazni.

Sodišče je obsodilo Carolla na 24 let ječe, trajno izgubo častnih pravic in 3 leta nadzorstva, Maraspina pa na ustrelitev v hrbet.

Predsednik sodišča Nachich, tožilec Ghersa.

Pomladanski poslovni čas v trgovinah

Trgovska zveza naznanja, da je predsednik področja s svojim odlokom določil sledeči pomladanski poslovni čas za trgovine na drobno. Ta odredba stopi takoj v veljavo.

Pekarne in mlekarne: od 8.30 do 12.30 in od 16. do 18., ob nedeljah in polpraznikih od 7. do 12.

Mesnice: od 7 do 13., ob nedeljah od 7. do 10., ob polpraznikih od 7. do 11.

Trgovine jestvin in drogerije: od 8. do 12.30 in od 15. do 18.30, ob nedeljah zaprto, ob polpraznikih od 8. do 12.

Prodajalne sadja in zelenjave od 8. do 12.30 in od 15.30 do 19., ob nedeljah se odpirajo ob 8. in se zapirajo eno uro kasneje od trga, ob polpraznikih pa od 8. do 12.

Prodajalne s kurivom: od 8. do 12. in od 14. do 18., ob nedeljah zaprto, ob polpraznikih od 8. do 12.

Prodajalne lesa in gradbenega materiala: od 8. do 12. in od 14. do 18., ob nedeljah zaprto, ob polpraznikih od 8. do 12.

Trgovine z motornimi vozili: od 8. do 12. in od 14.30 do 18.30, ob nedeljah zaprto, ob polpraznikih od 8. do 12.

Trgovine koles: od 8. do 12.30 in od 15. do 18.30, ob nedeljah zaprto, ob polpraznikih od 8. do 12.

Trgovine z manufakturo in drugim blagom in vse druge trgovine, ki niso omenjene: od 8. do 12. in od 15. do 18.30, ob nedeljah zaprto, ob polpraznikih od 8. do 12.

Knjigarne in papirnice: od 8. do 12. in od 15. do 18., ob nedeljah zaprto, ob polpraznikih od 8. do 12.

Cvetličarne: od 8. do 12. in 15. do 18.30, ob nedeljah in praznikih od 8. do 12.30.

Ob sobotah se trgovine lahko odprejo eno uro pozneje.

Odg. urednik DUSAN HRESCAK

MALI OGLASI

SKROPILNICE za vinograde, sodovnjake od 2600 lir naprej, dobite ulja Miro Mermolja, Via Trieste 46, dvorišče - Gorica.

SPALNICE MODERNE, orehove z jamstvom, prodaja mizar v ulici della Tesa št. 37, po 65.000 lir.

Dr. GAETA, zobozdravnik

Izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Največja garancija. Sprejema od 10. do 12. in od 13. do 19. (Govori slovensko)

TRST, via Torre Bianca 43 (vogal via Carducci)

KULTURNO PROSVETNO DELO

Pregled kulturno prosvetnih prireditev

Vprašanje odra je gotovo za vsako podeželsko gledališče velike, nismo pa mišljenja, življenjske važnosti. Ponovno poudarjamo, da sta dobra volja in marljivo in temeljito študiranje, pač glavna činitelja, ki pri še tako skromnih prilikah, lahko nadomestita ono, kar sicer mali odri pogrešajo.

S tem pa seveda ni rečeno, naj gledališka družina ne posveča stalno veliko skrb in pažnjo ravno vprašanju odra. V sedanjih časih bo to vprašanje delalo marsikje še prav posebne preglavice. Kot drugje, tako velja tudi tu, da pri reševanju tega vprašanja ne sme biti malodušnosti. Vprašanje odra bo slej ko prej odvisno od prostora, ki ga gledališka družina za svoje namene uporablja, od gmotnih razmer, v katerih društvo živi in končno od mestnih prilik. Vprašanje kulis in rekvizitov ne bo delalo dramskim društvam prevelikih težav, ako se bodo medsebojno povezala in podpirala. To je prav posebno važno v sedanjih časih, ko je težko misliti na nabavo dragocenih kulis in rekvizitov, ko morda vaščani nimajo strehe nad glavo in nimajo kam sesti v svoji hiši.

V vsakem okraju, morda tudi v več okrajih, naj bi se zategadelj pristopilo k ustanovitvi medgledališkega odbora, ki naj bi imel nalogo skrbeti za izposojevanje kulis in rekvizitov za določeno gledališko predstavo na posameznem odru v okraju. Z združenimi močmi in pri malce dobri volji se bodo vsa ta vprašanja, ki danes ako ne onemogočajo, vendarle močno ovirajo zdrav razmah dramatske umetnosti in gledališkega življenja sploh po deželi, povoljno rešila.

Večina naših gledaliških odrov razpolaga z električno razsvetljavo. Tu se bodo s skromnimi sredstvi in domačo silo lahko ravno v tem oziru dosegli učinki, ki bi delali čast tudi večjim odrom. Malo teže je kakopak pri onih odrih, ki nimajo električne razsvetljave. Tu si bomo pomagali s karbidom in raznimi svetilkami, ki dado večjo svetlobo kot navadne petrolejke.

Vsaka gledališka družina si je v svesti, kako velike važnosti je odrska zavesa in njeno brezhibno funkcioniranje. Kolikokrat se žal dogaja, da po končanem aktu odpove docela mehanizem spuščanja zavese, kar povzroča pri občinstvu mnogo nepotrebnih opazk na račun domačega odra. Medtem ko se kulise in ostali odrski rekviziti lahko po potrebi in vsak čas nadomestijo brez večjih gmotnih sredstev z novimi in prikladnejšimi, ni tega pri odrski zavesi. Zato je treba tukaj od začetka vsaki gledališki družini seči malo globlje v blagajno in žrtvovati, da bo odrska zavesa vsaj za dogleden čas ustrezala potrebam in namenom.

Prinašamo nekaj poročil o kulturno prosvetnem delu naših prosvetnih društev širom dežele.

SV. KRIŽ PRI TRSTU. *Pretekli velikonočni ponedeljek je dramski odsek prosvetnega društva «Vesna» uprizoril v Sv. Križu pri Trstu trodejanko «Svet brez sovraštva». Igra zajema snov iz naše osvobodilne borbe in nazorno prikazuje naš glavni cilj — ustvaritev novega človeka, ki ne bo poznal sovraštva, pač pa bo znal ljubiti svojega bližnjega in mir. Svetokrižke igralke so lepo igrale svoje vloge in se docela vživele v igro. Priznanje gre predvsem režiserju tov. Donjaku, predsedniku prosvetnega društva «Vesna» in ravno tako celokupni dramatski skupini. Igra se ni oprala na nikakšne scenerijske efekte, temveč le na dobro izvajanje in prikazovanje njene moralne vsebine. Kot taka je navezala vse poslušalce, ki so z največjim zanimanjem sledili dogodkom na odru. Samo oster kritik bi dejal, da je Marija včasih preveč dramatizirala. Vendar je dobro podala svojo vlogo. Tov. Jurica in vsi drugi s stražniki vred so bili na mestu. Scenerija je ustrezala, le pri pojemanju luči bi bilo potrebno enakomerno stopnjevanje. Zelo dobro se je izkazala 71 letna tovarišica Semeo, ki je v vlogi zdravnice dala najlepši zgled svetokrižkim prebivalcem, zlasti pa mladini. Dobro bi tudi bilo, da bi se dramske prireditve vedno izpopolnjevale z nastopom pevskega zbora ali godbe, kar povzroča boljše razpoloženje med občinstvom. Igro «Svet brez sovraštva» bi lahko uprizorila tudi druga prosvetna društva, saj nazorno prikazuje lik novega človeka.*

PREGARJE. *Prosvetno društvo «Silvester Bubnič» deluje dobro. Sedaj šteje 106 članov. Društvo je vzelo ime po domačinu, ki je v šestnajstem letu starosti kot partizan padel prvi leta 1943 v borbah pri Premu. Velika ovira delovanju prosvetnega društva je pomanjkanje prostora, kajti vas je požgana. Kljub vsem težavam si je društvo nabavilo nekaj knjig, katere so razdelili med društvene člane. Tudi pevski zbor pod vodstvom domačina tov. Zadnika Lovrenca lepo napreduje. Mladinski odsek ima pred seboj še lep razvoj. Mladina in pionirji si močno žele kulturnega delovanja. Najprej gredo k starejšim in poslušajo kako se uče recitirati, nato pa sami ponavljajo vse, kar so slišali. Ker šteje društvo precej članov, in ker ima mladina zelo dobro voljo, bi društvo lahko z velikim uspehom nastopilo posebno poleti. Lahko bi prirejalo kulturne mitinge, pevske nastope in kulturno prosvetne sestanke kar na prostem. Društvo bi se tako razvilo in doseglo najlepši uspeh. V Brkinih so take kulturne prireditve že v času borbe leta 1943 obiskovali. Zato je treba čut za kulturno delovanje in željo po kulturnem razvoju, ki sta vznikla v narodu, samo razvijati in voditi.*

SPODNJE SKOFLJE. *Prosvetno delo dobro napreduje. Vsi odseki prosvetnega društva, zlasti pa pevski zbor, se z največjo voljo pripravljajo na prvomajsko proslavo. Pevski zbori Skofije I, Skofije II, Elarij in Bertokov so dosegli že lepe uspehe. Dvakrat ali trikrat na teden imajo vaje. Vodi jih pevovodja tov. Miroslav Loredan. Skupne vaje in nastope imajo v Spodnjih Skofijah. Pevski zbori štejejo skupaj